

Sosiaali- ja terveysministeriö
kirjaamo.stm@gov.fi

**ETELÄ-SUOMEN LOMITUSPALVELUJEN LAUSUNTO LOMITUSLAINSÄÄDÄNNÖN
KOKONAISUUDISTUKSEN ENSIMMÄISEN VAIHEEN LAKIMUUTOSEHDOTUKSISTA
(LAUSUNTOPYYNTÖ VN/8515/2019)**

Sysmän kunnan hallinnoima Etelä-Suomen lomituspalvelut kiittää saada lausua lomitussääntökokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen lakimuutosehdotuksesta. Näkemyksemme mukaan lomituspalvelut ovat tärkeä osa suomalaista elintarvikeketjua, huoltovarmuutta ja maatalousyrittäjälle henkilönä tarkoitettua hyvinvointipalvelua sekä EU:n määritelmien mukaan maatalousyritykselle suunnattua valtiontukea. Näistä syistä lakiluonnoksen vaikutukset ovat merkittäviä ja haluaisimme niihin paneutua.

Lausuntoaika on lyhyt ja ajoittuu kesäloma-aikaan ja lausunnon valmistelu on ollut vaikea järjestää, valmistelua olisi ollut hyvä tehdä yhteistyössä lomitusorganisaation eri roolitusten näkökulmasta, tämä ei kuitenkaan ajankohdan vuoksi ollut mahdollista. Toimielinten kokouksia ei heinäkuussa juurikaan ole, joten Sysmän kunnanhallitus on valtuuttanut lomituspalvelujohtajan laatimaan lausunnon ja lähettämään määräajassa ministeriölle (Sysmän KH 18.07.2022 § 212).

Lausumme maatalousyrittäjien lomituspalvelulaista

Hallituksen esityksen luonnos sisältäisi lomitussääntökokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen lakimuutosehdotukset. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi maatalousyrittäjien lomituspalvelulakia (1231/1996), turkistuottajien lomituspalveluista annettua lakia (1264/2009), poronhoitajien sijaisavusta annettua lakia (1238/2014) sekä tulotietojärjestelmästä annetun lain (53/2018) 13 §:ä. Etelä-Suomen lomituspalvelut järjestävät maatalousyrittäjien lomituspalvelulain mukaisia palveluja ja lausuntomme keskittyy muutamiin tämän lain esityksen ehdotuksiin. Lausunnossamme emme käsittele turkistuottajien lomituspalveluista annettua lakia emmekä poronhoitajien sijaisavusta annettua lakia.

Lisäksi toteamme, että asiakkaiden lomitusetuuksiin liittyvien erilaisten edellytysten selvittäminen ja liitteiden pyytäminen asiakkailta vie lomahallinnossa paljon työaikaa, päätöksen teko saattaa viipyä liitteiden viipymisen vuoksi ja asiakkaat toisinaan jo olettavat lomahallinnon saavan suoraan tiedot muilta viranomaisilta, myös Melasta ja Kelasta. Odotamme lomituspalvelujen pääsevän jatkossa tulotietojärjestelmän, Melan ja Kelan tietojärjestelmien viranomaiskäyttäjiksi tai muutoin saamaan oikeuden saada tarvittavaa tietoa lomitusasiantuntijoiden lomaoikeuksien edellytysten selvittämisessä suoraan mainituilta viranomaisilta.

Lomituspalveluihin oikeutettujen asiakkaiden piirin laajentaminen

Esityksessä ehdotetaan, että maatalousyrittäjien keskinäistä yhdenvertaista kohtelua lisättäisiin mahdollistamalla lomituspalvelut jatkossa myös elinkeinotulon verottamisesta annetun lain mukaista kotieläintuotantoa harjoittaville, yrittäjän eläkelaisissa tarkoitetulla pakollisella eläkevakuutuksella vakuutetuille maatalousyrittäjille. Maatilojen kehityssuunta on kasvavat tilakoot ja tuotantosuuntien monialaisuus, maatalousyritykset harjoittavat usein kotieläintuotannon lisäksi muutakin taloudellista toimintaa. Kehityssuunta tuo lisää maatalousyrittäjiä, joilla on maatalousyrittäjien eläkelaisissa tarkoitetun pakollisen eläkevakuutuksen lisäksi yrittäjän eläkelaisissa tarkoitettu pakollinen eläkevakuutus. On hyvä, että laissa otetaan huomioon maatilojen monialaisuus ja seurataan maatalouden kehityssuuntaa. Pidämme hyvänä asiana ehdotusta maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 2 §:ään ehdotettua kotieläintuotannon määritelmää ja säännöksiä, joissa mainitaan myös yrittäjän eläkevakuutus sekä uusia maatalousyrityksen määritelmiä.

Samaan asiaan kytkeytyy rajoitusten poistaminen sivutoimisten maatalousyrittäjien lomaoikeuksista, mitä pidämme suotavana. Samoin kuin maksullisista lomituspalveluista sivutoimisia maatalousyrittäjiä eri syistä koskevia hintojen korotusten poistoa. Maatalousyrittäjät pyrkivät hankkimaan tuloja enenevässä määrin muistakin tulolähteistä kotieläintuotannon lisäksi, tästä huolimatta he ovat sidonnaisia kotieläintuotannon töihin 24/7. Ehdotuksella toteutuessaan on merkitystä maaseudun elinvoimaisuuteen, kun niin sanotut sivutoimisetkin karjatalouden harjoittajat voivat käyttää lomituspalveluja ja sen vuoksi jatkavat toimintaansa.

Tavoite vähentää maatalouslomittajien työn osa-aikaisuutta

Lakiehdotuksella tavoitellaan myös maatalouslomittajien työn osa-aikaisuuden vähentämistä. Tavoite on ehdottoman tärkeä. Maatalouslomituspalveluja ei ole, jos ei ole maatalouslomittajia. Työvoiman saatavuus haittaa tällä hetkellä lomituspalvelujen toteuttamista kysynnän laajuudessa valtakunnallisesti. Tehtävää ei pidetä trendikkäänä, oppilaitoksiin ei hakeudu riittävästi tuotantoeläinhoitaja - koulutuslinjoille oppilaita, tehtävä jakaantuu aamu- ja iltatöihin, vain toisesta edestakaisesta työmatkasta maksetaan matkakorvaus, osa-aikaisuus heijastuu anskiotasoon. Haaste on päässyt kehkeytymään vuosien mittaan nykyiseen vaikeusasteeseensa, syynä on myös maatalouden yleisen arvostuksen tilanne. Tästä lähtökohdasta käsin esityksen ehdotus lomituspalvelulain 3 §:n muutoksesta on erittäin suotava: Maatalousyrityksellä tulisi olla kotieläimiä vähintään yhdeksän kotieläinyksikköä ja kotieläinten välttämättömien hoitotöiden tulisi viedä päivittäin keskimäärin vähintään kolme tuntia. Muutos edistäisi maatalouslomittajan työajan täysiaikaisuuteen suuntautumista.

Toinen maatalouslomittajien osa-aikaisuutta vähentävä kannatettava ehdotus on esityksen muutos maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 17 a §:än. Se koskee

pienempien maatalousyriyten maatalousyrittäjien velvollisuutta pitää suurin osa vuosilomapäivistään yhtä aikaa. Jatkossa velvoite koskisi nykyistä suurempia, 30 kotieläinyksikön maatalousyriyksiä, ja yhtä aikaa pidettävien vuosilomapäivien määrä nousisi nykyisestä 20 päivästä 22 päivään.

Paikallisyksikön velvollisuus järjestää lomituspalvelut

Esityksen mukaan paikallisyksikkö järjestäisi jatkossa maatalousyrittäjälle vuosiloma- ja sijaisapulomituspalvelua siten rajoitetusti, että maatalousyriyteen tehtäisiin korkeintaan kaksi käyntiä vuorokaudessa, kuten ehdotuksen mukainen lomituspävelulain 14 § mainitsee. Tämä samoin kuin esityksen ehdotus, että paikallisyksiköllä ei olisi velvollisuutta järjestää maatalousyrittäjälle vuosiloma- ja sijaisapulomituspalvelua yötyönä on kannatettavaa maatalouslomittajien työolosuhteiden parantamiseksi. Lomitettavien karjatilojen väheneminen luontaisesti pidentää maatalouslomittajien työmatkoja, maatalouslomittajat käyttävät työmatkoihinsa päivässä joskus jopa pidemmän ajan kuin itse lomitustyöhön, kun lasketaan molempien edestakaisten työmatkojen viemä aika yhteensä.

Tosin maininta siitä, että paikallisyksiköllä olisi halutessaan mahdollisuus poiketa yötyön järjestämisen rajoituksesta, saattaa asettaa lomituspävelujen asiakkaat eriarvoiseen asemaan paikallisyksikköjen kesken ja herättää lomituspävelujen asiakkailta arvostelua sen paikallisyksikön hallintohenkilöstöä kohtaan, joka ”ei halua” poiketa yötyön järjestämisen rajoituksesta. Muodostuuko kyseinen esityksen ehdotus ajan mittaan turhaksi, jos siitä pääsääntöisesti poiketaan, niin hyvä kuin se maatalouslomittajan työssä jaksamisen näkökulmasta onkin.

Muutosten tekeminen lomituspävelulakiin ei poista sitä tahtotilaa, että paikallisyksikkö pyrkii aina palvelemaan asiakkaita hyvin. Lisäksi paikallisyksikön on järjestettävä lomituspävelut joustavasti ja taloudellisesti. Näihin velvoitteisiin soveltuu hyvin lomituspävelulain 14 §:n uusi maininta päyvytysluonteisesta lomituspävelusta, maininta selkeyttää lomituspävelujen roolia ja kannustaa maatalousyriyksiä kiinnittämään omaan varautumiseensa huomiota.

Paikallisyksiköiden v. 2022 ja 2023 yhdistämistyön päätteeksi Suomessa on 12 laajalla alueella toimivaa 12 kunnan hallinnoimaa paikallisyksikköä. Lomituspävelulain 14 §:ään esityksen ehdotus ”Paikallisyksiköllä ei ole velvollisuutta järjestää maatalousyrittäjälle lomituspävelua, jos paikallisyksiköstä riippumaton, muista olosuhteista johtuva painava syy estää lomituspävelun järjestämisen”. Perustelutekstissä painaviksi syiksi esitetään esimerkiksi alueellinen työvoimapula, jokin pandemia, polttoaineen jakeluhäiriö, pitkäkestoinen tietojärjestelmien kaatuminen, sähkökatkos tai harvinaisempia syitä kuten esimerkiksi talouskriisi, ympäristökatastrofi tai sota. Nykyisen lomituspävelulain mukaan toimeksiantosopimuksen solmineella paikallisyksiköllä on velvoite järjestää lomituspävelut riippumatta edellä mainituista esimerkkien esteistä. Pidämme kyseistä

lisäystä 14 §:ään ehdottoman merkityksellisenä ja se vaikuttaa kuntien kiinnostukseen hallinnoida lomituspalveluja usean kunnan alueella.

Ravi- ja ratsuhevoset lomituspalveluissa

Esityksessä ehdotetaan, että jatkossa valtion tukemin maatalousyrittäjien lomituspalveluin ei enää hoidettaisi ravi- ja ratsuhevosia sillä perusteella, että ravi- ja ratsastustoiminta eivät ole osa EU:n maatalousalan valtiontukisääntelyssä tarkoitettua maatalouden alkutuotantoa. Maatalousyrittäjien lomituspalveluilla voitaisiin jatkossa hoitaa vain maatalouden alkutuotantoon kuuluvia hevosia. Etelä-Suomen lomituspalveluista toteamme, että teemaan asiantuntemusta löytynee Suomen Hippos ry:ltä ja MTK r.y:ltä, jotka ovat lausuntopyyntöni jakelulistalla. Lain odotetun voimaantulon osalta todettakoon, että mikäli esityksen ehdotus tulee voimaan, siirtymäsäännösten tulisi varata riittävän pitkä aika, jotta ehdotuksen vaikutuspiirissä olevat nykyiset lomitettavat maatalousyrietykset pystyvät etsimään vaihtoehtoisen ratkaisun lomituspalveluilleen.

Hallinnollisen työn lisääntyminen paikallisyksiköissä

Esityksen ehdotuksen perustelutekstissä todetaan, että kuten lakiuudistukset yleensä, esityksellä ehdotetut lakimuutokset lisääisivät viranomaisten hallinnollista työtä siirtymäaikana vuonna 2023. Tämä varmasti pitää paikkansa. Ehdotuksessa mainitaan lain voimaan tulon arvioiduksi ajankohdaksi 1.1.-30.6.2023 eli aikaisintaan 1.1.2023 tai viimeisintään 30.6.2023 riippuen siitä, miten käsittelyn eri vaiheet ja EU:n notifiointi toteutuvat. Ehdotuksessa todetaan, että lain voimaantulosta asiakkailla on tietyin osin yksi kuukausi aikaa käyttää nykyisen lain mukaisilla päätöksillä myönnetty lomaoikeus ja tietyin osin tulee tehdä uudet hakemukset viiden kuukauden kuluessa uuden lain voimaantulosta sellaisen lomaoikeuden osalta, joita jäisi jäljelle siinä vaiheessa, kun lakimuutos astuisi voimaan.

Tämä tarkoittanee kaksinkertaista työtä lomahallinnossa vuonna 2023, kahdet hakemukset asiakkailta ja kahdet päätökset asiakkaille, jälkimmäiset uusien lakipykälien mukaisesti ratkaistuina. Samanaikaisesti valtakunnallinen paikallisyksiköiden yhdistämisen työ on meneillään, suurin osa uusista yhdistyvistä paikallisyksiköistä aloittaa 1.1.2023 ja yhtenäistää useamman vanhan paikallisyksikön toimintakulttuureja yhdeksi uudeksi. Alkuvuosi menee uuden yksikön luotsaamisessa ja kaikkien vanhojen yksikköjen edellisen vuoden paketoinnissa. Tämä kokemuksena Etelä-Suomen lomituspalvelujen yhdistämisestä, yhdistyminen tapahtui 1.1.2022 ja alkuvuosi on ollut kuvatus kaltainen hallinnon työmäärältään. Lisäksi Mela tarvitsee oman aikansa lomahallinnon työkalun Lomitusnetin muokkaamiseksi tulevan lain mukaan toimivaksi. Resurssointiin on kiinnitettävä huomiota ennakolta, jotta lomituspalvelujen asiakkaat saavat palvelut, joihin heillä on oikeus, lakimuutoksen aiheuttamasta hallinnon lisätyöstä huolimatta.

Yksittäisenä hallinnon työtä mahdollisesti lisäävänä mainittakoon esityksen maatalousyrittäjien lomituspäivälain 5 §:ssä oleva sijaisavun ”yrityksen sisäisten järjestelyjen” selvittäminen. Olisi kaikkien toiminnan osapuolten kannalta suotavaa, että sähköiselle sijaisapuhakemuslomakkeelle Lomitusnettiin lisätään kyseisen selvittämisen kohdat, jolloin asiakas jo Lomitusnettiin sijaisapuhakemuksesta tehdessään vastaa kaikkeen, mitä päätöksen teossa tarvitaan. Jos lomahallinnon tulee esimerkiksi erikseen selvittää jokaisen asiakkaan jokaisen uuden sijaisapuhakemuksen yhteydessä joko puhelinmuistioon kirjaten tai sähköpostikirjeenvaihtoa käyden, keitä kaikkia tilalla olevia henkilöitä olisi tilan sisäisin järjestelyihin käytettävissä sijaisapua hakevan maatalousyrittäjän töihin siten, että ko. henkilöiden muun työn tai opiskelun yms. yhteenlaskettu aika eli ylitä 9 h päivässä yms., oletettavasti asiakas kokisi lomahallinnon tunkeutuvan heidän yksityisasioihinsa eikä asiakaspalvelutilanne olisi kovin hedelmällinen. Lomahallinto haluaa järjestää parhaat lomituspäiväpalvelut asiakkaille ja tällaisen asian organisointi tulisi tehdä siten, että luottamus asiakaskunnan ja lomahallinnon välillä säilyisi.

Resurssointiin muutostilanteessa tulee kiinnittää huomioita, jotta paikallisyksiköt voivat muutostilanteessakin järjestää parhaat lomituspäiväpalvelut asiakkailleen. Kuntaliitolla on ollut toisinaan esimerkiksi digihankkeita, joihin kunnat ovat voineet hakeutua. Mahtaisiko tämäntyyppiset hankerahoitukset olla käytettävissä tilanteessa laajemmalti.

Yksittäisiä kannatettavia asioita esityksessä

Sijaisapuoikeuden laajentaminen osasairauspäiväajalle. Tästä toivotaan ohjeistus, miten käytännössä toteutetaan, kokonaisina päivinä osan viikosta ja/tai joka päivä osan päivästä. Maatalouslomittajien osa-aikaisuuden vähentäminen tavoitteena suosittaisi toteutusta kokonaisina päivinä osan viikosta.

Itse järjestetyn lomituksen korvaushakemuksen palautusaika yksi kuukausi nykyisen kahden kuukauden sijaan. Erittäin tarpeellinen nopeuttamaan lomittajayrittäjän korvauksen maksua ja lisäämään lomittajayrittäjän kiinnostusta tehdä lomitustyötä. Lisäksi erittäin tarpeellinen kunnan talouden kirjanpidon kannalta vuoden vaihteessa, kalenterivuonna tehtyjen lomituspäivien kustannukset tulee ohjata kyseessä olevalle vuodelle. Kun edellisen vuoden kirjanpidot sulkeutuvat, uudelle kirjanpito vuodelle siirtyvät maksut joudutaan käsikirjanpidolla selvittämään valtionkorvausselvitykseen. Helpottaa myös vuosittain helmikuun alussa tehtävää edellisen kalenterivuoden Melan tilastoajoa, saadaan pääsääntöisesti kalenterivuotta koskevat lomitetut päivät tilastoajoon mukaan.

Ehdotuksessa kannatettava asia on myös se, että itse järjestetyn lomituksen korvaushakemuksen voi laatia joko lomitusta käyttänyt maatalousyrittäjä tai lomituksen tehnyt palvelun tuottaja.

Itse järjestetyn lomituksen korvaustason nousu, ehdotuksen mukainen 31,13 euroa tunnilta, lomituspäalvelulaki 26 §, tärkeä merkitys työvoiman saatavuuteen, vaikka onkin maltillinen korotus.

Perusteettomasti annetusta palvelusta aiheutunut alle 100 euron kustannus voidaan jättää perimättä. Takaisinperinnän prosessissa menee työaika, jonka kustannus on helposti suurempi kuin takaisinperittävä summa, mikäli on kyse pienistä summista, kyseeseen voisi tulla myös hieman suurempikin summa, esimerkiksi 150 euroa.

Ehdotuksen § 30 a yhteisvastuu saatavista, vastuullisten piiriä hyvä laajentaa. Tällä hetkellä on tilanteita, joissa kahden yrittäjän tilalla vain toinen on omistaja ja mikäli yrittäjä, jolla ei ole omistususuutta tilaan, käyttää maksullisia lomituspäalveluja, ei maksa laskua ja todetaan varattomaksi, syntyy luottotappio.

Etelä-Suomen lomituspäalvelujen odotukset lakiesityksen ehdotuksen tavoitteille

Sysmän kunnan hallinnoima Etelä-Suomen lomituspäalvelut odottaa, että lakiesityksen ehdotuksella edistettäisiin maatalouslomittajien työsuhteiden täysiaikaisuutta ja ammatista saatavaa toimeentuloa, jotta maatalouslomittajat jaksaisivat tehdä vaativaa työtään 24/7 kotieläintuotantoon sidonnaisten suomalaisten ruoantuottajien vapauttamiseksi lomalle. Jos ammatti tuo toimeentulon, sen on mahdollista kiinnostaa alaa harkitsevia ja jo työssä olevia jatkamaan ammatissaan. Laadukkaat lomituspäalvelut, maaseudun elinvoima, ruokaketju ja huoltovarmuus ovat keskiössä toiminnassamme. Näiden on mahdollisuus toteutua, jos meillä on palvelun toteuttajia. Lakiuudistuksen ensimmäisen vaiheen tavoitteista osittainen lomituspäalvelulakien yhdenmukaistaminen ja vuoden 2023 uudistuvaan Euroopan unionin maatalousalan valtioneuvoston sääntelyyn liittyvät seikat ovat tärkeitä nekin mutta mikäli maatalouslomituspalvelun lomitustyön työvoimaresurssia ei ole toteuttamaan lomituspäalveluja niin nämä muut seikat jäävät vähäiseksi merkittävyydeltään.

Sysmä,
Etelä-Suomen lomituspäalvelut
Lomituspäalvelujohtaja

Taina Blomqvist